

РЕЦЕНЗИЯ

От Проф. Христина Танчева Милчева, дп

**Тракийски университет, Стара Загора, Медицински факултет,
Катедра „Здравни грижи“**

Основание: член на Научното жури, назначено със Заповед № Р-109-259/ 21.07.2020 г. на Ректора на Медицински университет – гр. Варна и Решение на АС на (Протокол № 6/13.07.2020 г., предвид предложение с вх. № 031-111/03.07.2020г. на Директора на Филиал Сливен)

Относно: Дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен „Доктор“, по научна специалност „Управление на здравните грижи“, професионално направление 7.4. „Обществено здраве“, област на висшето образование 7. Здравеопазване и спорт

Автор на Дисертационния труд: Виолета Миткова Алексиева

докторант в самостоятелна форма на обучение в докторска програма „Управление на здравните грижи“ към катедрата по „Здравни грижи“ на Филиал Сливен, Медицински университет – Варна.

**Тема: „ПРОУЧВАНЕ НА ИНФОРМИРАНОСТТА ЗА СЕКСУАЛНОТО
ЗДРАВЕ СРЕД ПОДРАСТВАЩИТЕ”**

Научен ръководител:

Доц. Диана Станчева Димитрова, д пс

Дисертационният труд на докторантката **Виолета Миткова Алексиева** отговаря на изискванията на Закона за развитие на академичния състав на Република България и Правилника за условията и реда за придобиване на

научни степени и заемане на академични длъжности в Медицински университет – Варна.

Биографични данни и професионален опит на кандидата

Виолета Миткова Алексиева има завършено базово медицинско образование по специалност „Акушерка“ през 1991г. в София. Има придобити бакалавърска степен по „Управление на здравните грижи“, 2007 г. и магистърска степен по УЗГ, ФОЗ, МУ - София, 2009 г. През 2017 г. е зачислена като докторант в самостоятелна форма на обучение към катедра „Здравни грижи“ на Филиал Сливен, Медицински университет – Варна. Професионалният и опит е като медицинска сестра в извънболничната помощ и като ръководен кадър - старша акушерка и на позиция главна медицинска сестра. Докторантката има участия в четири Проекта, с различна тематична насоченост. Ползва английски език на ниво C1.

Обща характеристика на дисертационния труд

Дисертационният труд съдържа 198 страници и е структуриран в 6 основни глави, онагледен е с 49 фигури, 6 таблици и 6 приложения.

Библиографската справка включва 290 заглавия, от които 31 на кирилица и 259 на латиница.

Актуалност и значимост на дисертационната тема

Актуалността на темата на дисертационния труд се определя от нарастващата необходимост в съвременното общество да се разглеждат по-широко проблемите на сексуалното възпитание. Съвременните млади хора, не осъзнават достатъчно здравето като най-висша ценност и не познават същността на сексуалното здраве, а това рефлектира върху неполагане на адекватна грижа за неговото опазване. Въпреки, че достъпът до информация на съвременния млад човек е голяма, по отношение на сексуалното здраве има сериозен дефицит. Осигуряването на основни познания по темата би подпомогнало формирането на комплексно познание, нагласи и промени в поведението на подрастващите.

Докторантката е отчела липсата на информация и адекватни подходи за сексуално възпитание, както и актуалността на проблема в съвременните условия. Като се базира на съвременните концепции за здравето, които го разглеждат в неговата триизмерна същност – физическа, психическа и социална, и в контекста на определението на Световната Здравна организация, докторантката отдава значение на „сексуалното здраве“ като съществен компонент на общото здраве, от който зависи поддържането на репродуктивните функции и раждането на здраво потомство. Осъзнаването на важността на сексуалното здраве за цялостното развитие на човека е възможно да се постигне посредством адекватни методи на сексуално възпитание, които да доведат до повишаване на здравната и сексуална култура на подрастващите с цел превенция на ранните и нежеланите бременности, полово предаваните инфекции и рисковото сексуално поведение, и които методи все още не са намерили своето място в съвременното българско училище. Това от своя страна предопределя и значимостта на настоящия дисертационен труд.

Въведение.

Във въведението докторантката акцентира върху потребността от ранно сексуално образование, за да бъде то ефективно. Подрастващите в съвременното общество са подложени на редица рискови фактори, породени често и от модерния начин на живот. При децата и юношите въздействието на рисковите фактори е много по-силно, отколкото при възрастните. Добрата и навременна информираност е предпоставка за създаване на успешни личностни модели за безопасно сексуално общуване и сексуално здраве. Всичко това е осъзнато от докторантката и тя целенасочено провежда своите проучвания към посочената много уязвима група – подрастващите млади хора.

Първа глава. Литературен обзор.

В първата глава докторантката е извършила пълен анализ на научната литература в световен план и конкретно у нас във връзка с темата на

дисертацията като е разгледала съвременните дефиниции и концепции за здравето, с акцент върху сексуалното здраве. Впечатляващ е литературният обхват, който позволява на базата на споделените научни идеи, докторантката да установи ролята на сексуалното здраве за цялостното развитие на юношите и превръщането им в отговорни зрели личности. Основните подтеми обхващат: Общите параметри на сексуалното здраве – законови, човешки, правни, етнокултурни, образователни и социално-икономически; Рисковото поведение и сексуалното здраве при подрастващите; Информираността като средство за подобряване на сексуалното здраве при подрастващите – ролята на социалните медии и образователните програми; Сексуалното образование в България – нормативна база, закони, политики, академични образователни програми за сексуално образование и неговата организация и реализация.

Втора глава Цел, задачи и хипотези.

Докторантката е дефинирала точно целта и задачите на **научното изследване** и е формулирала две работни хипотези. Водещата цел е да се проучи и анализира нивото на общата информираност по отношение на сексуалното здраве сред подрастващите в област Сливен и да се разработи и предложи Модел на координационен център за повишаване на информираността, относно сексуалното и репродуктивно здраве в рамките на акушерските компетенции. За постигане на целта докторантката си е поставила шест конкретни задачи.

Трета глава. Методология на дисертационния труд.

В третата глава докторантката е описала методологията на дисертационния труд с основните компоненти: предмет, обект, обем, логически и технически единици на проучването, критериите за включване в проучването и критериите за изключване, характера на проучването, времето, мястото на провеждане, източниците на информация, методите и инструментариума на проучването и понятийният апарат.

Контингента на изследването включва пет групи респонденти: в първите три групи са съответно по 122 лица във възрастовия диапазон 13-18 години; четвъртата група включва 36 акушерки от ЛЗ на област Сливен и петата група, която включва 228 учители на случаен принцип на територията на област Сливен. Приложените методи са подходящо подбрани за постигане на целта, а именно – теоретичен анализ, документален метод, социологически метод – анкетно проучване, ситуационен SWOT анализ. Подходящо са подбрани и математико-статистическите методи за обработка на резултатите – дисперсионен, вариационен, корелационен регресионен, мултирегресионен стъпков и сравнителен анализи, графичен и табличен метод за изобразяване на получените резултати. Посочените методи взаимно се допълват, което позволява информацията да бъде многостранно оценена и правилно интерпретирана.

Смятам, че би било по-уместно да се обединят Глава 2 и Глава 3, но приемам решението на докторантката.

Четвърта глава. Резултати от собственото проучване и обсъждане.

Извършен е критичен анализ на мнението на респондентите по предварителните критерии, които е определила докторантката. Получените резултати се отнасят до:

- * нивото на знания на подрастващите във възрастовите групи 13-15 г. и 16-18 г., свързани с тяхната информираност, относно сексуалното здраве;
- * нивото на информираност на родители на подрастващите относно сексуалното здраве и тяхната подготвеност да разговарят по тези въпроси;
- * ниво на информираност на учители и акушерки, относно сексуалното здраве и тяхната подготвеност да бъдат обучаващи.

Извършени са съпоставителни анализи на мненията на респондентите по конкретните въпроси, свързани със сексуалното здраве; сравнителен анализ на мненията на акушерките и учителите, относно определени фактори, влияещи

пряко или косвено върху сексуалното здраве – семейна и училищна среда; образование, месторабота, възраст и икономически статус на родителите; начин на живот; околна среда; информираност по сексуални въпроси; интернет; общество; медии; приятелски кръг на подрастващите; семейно възпитание.

Интересна е констатацията, че акушерките са лицата, които се чувстват най-подготвени за обучаващи на подрастващите по въпросите на сексуалното здраве и имат желание за СДО по посочената проблематика. Учителите са скептично настроени относно въвеждането на часове по сексуално здраве в училище и голяма част от тях не се чувстват готови за сексуално образование и възпитание на подрастващите.

Резултатите от проведеното проучване за нивото на информираността на подрастващите за сексуалното здраве налагат мултидисциплинарен подход към сексуалното здраве. Необходимо е въвеждането на активни методи за обучение на подрастващите и програми, насочени в областта на сексуалното образование, с по-широк обхват и устойчиви във времето. Сексуалното образование се очертава като основна стратегия за постигане на сексуално здраве при подрастващите.

Пета глава. Модел на Координационен център за повишаване на информираността за сексуалното и репродуктивното здраве в рамките на акушерската медицинска специалност.

Като краен продукт от изследването е предложеният от докторантката **Модел на Координационен център за повишаване на информираността за сексуално и репродуктивно здраве на младите хора**, в портфолиото на който се предоставят всички услуги, свързани със сексуалното и репродуктивно здраве, превенция на ХИВ/СПИН, общи здравни услуги, включително контрацептивно консултиране, подкрепа при сексуално насилие и социални услуги.

Общността на обучаващите е представена от няколко вида специалисти: учители в средните училища, психолози, социални работници, полицейски служител, юрист, като всеки от тези специалисти има конкретна функция.

Докторантката предлага и **Учебна програма за следипломно обучение на акушерки и медицински сестри „Предоставяне на услуги подходящи за млади хора“** в рамките на 24 учебни часа.

Шеста глава. Изводи, препоръки и приноси.

Напълно приемам **изводите** от дисертационния труд на **Виолета Миткова Алексиева**. С голяма степен на важност са и отправените **препоръки**, адресирани директно към Министерството на образованието и науката; Министерство на здравеопазването и Българската асоциация на професионалистите по здравни грижи.

Приносите на Дисертационния труд са с научно-теоретичен и практико-приложен характер, почиват на собствените проучвания и резултати и се изразяват най-общо в следното:

1. Осъществено е проучване сред учители, акушерки и родители относно сексуалното здраве на подрастващите и готовността за оказване на подкрепа.
2. Направен е задълбочен сравнителен анализ на програмите за сексуално образование в развитите страни и в България.
3. Разработен е Модел на Координационен център за повишаване на информираността за сексуално и репродуктивно здраве на младите хора.
4. Разработена е Учебна програма за следипломно обучение на акушерки и медицински сестри „Предоставяне на услуги подходящи за млади хора“.

Препоръки

Препоръката ми към докторантката е да публикува резултатите от труда си като научно-практическо ръководство или монография, което ще бъде от полза на учителите в средните училища, и на заинтересуваните в областта на сексуалното здраве акушерки и медицински сестри.

Автореферат и публикации във връзка с дисертационния труд

Авторефератът отразява пълно най-важните характеристики на научното изследване и получените резултати. Във връзка с темата на дисертацията докторантката има 3 публикации в научни списания.

Заклучение

Дисертационният труд на **Виолета Миткова Алексиева** е задълбочено и аналитично изследване с теоретична и практико-приложна стойност. Има необходимите качества и ще допринесе за позитивна промяна в процеса на сексуалното образование и възпитание на подрастващите за опазване на сексуалното им здраве.

С пълна убеденост и на основание на гореизложеното давам своята положителна оценка на дисертационния труд на докторант **Виолета Миткова Алексиева** на тема: **„ПРОУЧВАНЕ НА ИНФОРМИРАНОСТТА ЗА СЕКСУАЛНОТО ЗДРАВЕ СРЕД ПОДРАСТВАЩИТЕ”**

Препоръчвам на уважаемите членове на Научното жури да гласуват за присъждане на образователната и научна степен „Доктор” на **Виолета Миткова Алексиева** по научната специалност „Управление на здравните грижи” професионално направление 7.4 Обществено здраве, област на висшето образование 7. Здравеопазване и спорт.

03.09.2020 г.

Рецензент:

Проф. Христина Милчева, дп

